

Column

'In een tijd waarin we steeds minder formeel met elkaar omgaan, is het lastig oog te houden voor beleefdheid en hiërarchie'

Prof. dr. Theo Brinkel is KVMO Hoogleraar Militair-maatschappelijke studies aan de Universiteit Leiden.

'**B**en jij een communicatietopper met zeebenen? Heb jij passie voor het communicatievak en wil je bijdragen aan vrede en veiligheid op en vanuit zee? Wil je meehelpen 'ons' verhaal te vertellen? Dan zoekt de Koninklijke Marine jou!' Op de website Werken bij Defensie, onder de categorie Militaire vacatures - Opleidingsniveau WO - leeftijd 36 - 55 jaar, staat deze oproep. Kandidaten voor vacatures bij de rijksoverheid worden tegenwoordig met jij aangesproken. Niet alleen militairen, maar ook burgers, zoals de belangstellenden voor een schaal 13 functie bij het directoraat-generaal Beleid.

Zo'n paar keer per jaar geef ik colleges aan zogeheten civiel-militair personeel – afgekort CMP. Dat zijn artsen, verpleegkundigen en fysiotherapeuten die werken in gewone ziekenhuizen en voor een bepaalde tijd hun ervaring beschikbaar stellen aan de krijgsmacht. Steevast vertrouwen ze mij – waarschijnlijk omdat ik burger ben – dan toe hoe hiërarchisch zij de krijgsmacht vinden. 'Alsof het er in ziekenhuizen niet hiërarchisch aan toe gaat', zeg ik dan. Chirurgen of anesthesiologen worden er als halfgoden tegemoet getreden. En: terecht. Want zowel in de krijgsmacht als in het ziekenhuis gaat het soms om beslissingen van leven en dood. Dan is er geen tijd voor overleg, maar moet er een besluit genomen worden en is er pas later tijd voor evaluatie.

In een tijd waarin we steeds minder formeel met elkaar omgaan, is het lastig oog te houden voor beleefdheid en hiërarchie. Dat zie je ook in de personeelsadvertenties van de overheid. Het is natuurlijk de bedoeling om toegankelijk over te komen en zo vooral jongere mensen aan te trekken. Maar het is de vraag of die toonzetting past bij het speciale karakter van een functie bij de overheid en meer in het bijzonder de krijgsmacht.

Over de waarden van de ambtenaar en de militair is veel geschreven. Ideaaltypisch hebben beiden eerder een roeping dan een baan. Het kan zijn dat weinigen dat nog aanvoelen, maar dat wil niet zeggen dat de overheid dat ideaal moet opgeven. De militair en de defensieambtenaar dienen het algemeen belang, veiligheid, recht en orde. Als dienaren van de staat hebben zij geen klanten, maar gaat het hun om de samenleving als geheel. Zij staan onder het gezag van de minister, die weer verantwoording aflegt aan de gekozen volksvertegenwoordiging. De krijgsmacht heeft daarbij een speciale positie, omdat zij naast de politie de zwaarmacht van de overheid vertegenwoordigt. Militairen dragen wapens en hebben onder nauw gereguleerde voorwaarden een *license to kill*. Binnen de waarden die gelden voor alle overheidsdienaren hebben de krijgsmacht en de krijgsmachtdelen daarom eigen bijzondere waarden en cultuur. Aan de ene kant is er een ontwikkeling gaande naar 'zo civiel als mogelijk, zo militair als noodzakelijk'. Denk aan de vredesoperaties waarvoor de meeste militairen worden uitgezonden. Aan de andere kant gaat het nog steeds – naast de omgang met peperduur materieel – om mensenlevens.

In personeelsadvertenties gaat de overheid op zoek naar iemand die in haar naam waakt over eigen hoogopgeleid personeel (de bemanning), duur materieel (een schip), de mensenlevens van een tegenstander en non-combattanten. Het lijkt mij dat zij potentiële kandidaten moet benaderen met het respect en de beleefdheid die horen bij de functie van militair en defensieambtenaar. Ik zou dan niet beginnen met tutoyeren, zelfs niet jegens een 'communicatietopper met zeebenen'.